

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟΘΕΣΗ Ε Ε ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(1/1995/620/710-803)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

19 Μαρτίου 1997

Η απόφαση αυτή μπορεί να υποστεί διορθώσεις ως προς την μορφή πριν από την δημοσίευση της οριστικής εκδοχής της στο *Recueil des arrêts et décisions*, 1997, που εκδίδεται από την Carl Heymanns Verlag KG (Luxemburger Strasse 449, D - 50939 Cologne) η οποία αναλαμβάνει επίσης την διανομή του, σε συνεργασία, για ωρισμένες χώρες, με τα πρακτορεία πώλησης των οποίων ο κατάλογος αναγράφεται στην οπίσθια όψη.

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Étrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL TRANSLATION
No. F093.18/1106

2

Κατάλογος των πρακτορείων πώλησης

Βέλγιο : Etablissements Emile Bruylant (rue de la Régence 67, B - 1000 Bruxelles)

Λουξεμβούργο : Librairie Promoculture [14, rue Duchscher (Place de Paris), B.P. 1142, L - 1011 Luxembourg-Gare)

Ολλανδία : B.V. Juridische Boekhandel & Antiquariaat A. Jongbloed & Zoon (Noordeinde 39, NL - 2514 GC La Haye/'s-Gravenhage).

1..

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Απόφαση εκδοθείσα από δικαστικό συμβούλιο

Ελλάδα - διάρκεια διαδικασιών ενώπιον των διοικητικών δικαιοδοσιών

I. Κατάσταση δύο από τους αιτούντες

Δύο από τους αιτούντες απεβίωσαν ενώ εκκρεμούσαν ακόμη οι διαδικασίες που τούς αφορούσαν ενώπιον των εθνικών δικαιοδοσιών - αποσία εντολής από τους κληρονόμους του ενός αποβιώσαντος προς τον δικηγόρο για διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής.

Συμπέρασμα : διαγραφή της υπόθεσης ενός από τους αιτούντες από το πινάκιο (ομόφωνα).

II. Άρθρο 6 της Σύμβασης

A. ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Επίδικα νομοθετικά διατάγματα παρείχαν στους αιτούντες τη δυνατότητα να επιτύχουν την αναγνώριση του πραγματικού χρόνου της απασχόλησής τους στην Τουρκία και στην Αίγυπτο και να λάβουν, εξαγοράζοντας τις εργατικές και εργοδοτικές εισφορές, μία σύνταξη χορηγούμενη από τους ελληνικούς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης - στοιχεία δημοσίου δικαίου, αλλά ύπαρξη ενός υποκειμενικού δικαιώματος περιουσιακού χαρακτήρα που απορρέει από συγκεκριμένους κανόνες της

1. Η περίληψη έχει συνταγεί από την γραμματεία και δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

εθνικής νομοθεσίας - έκβαση των διαδικασιών άμεσα "καθοριστική για δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικού χαρακτήρα".

Συμπέρασμα : εφαρμογή (ομόφωνα).

B. Τήρηση

1. Περίοδοι προς εξέταση

Σημείο εκκίνησης : έναρξη από την δήλωση της ελληνικής δήλωσης αποδοχής του δικαιώματος ατομικής προσφυγής.

Λήξη : αποφάσεις του Συμβουλίου Επικρατείας που απορρίπτουν τις αιτήσεις ακύρωσης των αιτούντων.

Αποτέλεσμα : έξι χρόνια, δύο μήνες και δεκατρείς ημέρες το λιγώτερο και επτά χρόνια, επτά μήνες και εννέα ημέρες το πολύ.

2. Εφαρμοστέα κριτήρια

Εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας - εκτιμάται με τη βοήθεια κριτηρίων που προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου και σύμφωνα με τις συγκεκριμένες συνθήκες, οι οποίες καλούν εν προκειμένω για μία συνολική εκτίμηση.

Υποθέσεις που δεν παρουσιάζουν καμμία πολυπλοκότητα.

Προσφυγή από τον δικηγόρο των αιτούντων στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο - αυτεπάγγελτη αναστολή όλων των εκκρεμών διαδικασιών ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας που είχαν το ίδιο αντικείμενο : δεν έπρεπε να διαρκέσει παρά τον χρόνο που είναι αναγκαίος για να αποφανθεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.

Αδυναμία της συνένωσης όλων των υποθέσεων για την άσκηση μίας μόνον αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας.

Αριθμός αναβολών των συζητήσεων τις οποίες υπέστησαν οι αιτούντες ανώτερος από αυτόν που προβλέπεται από το άρθρο 575 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Συμπεριφορά των αιτούντων όχι άμεμπτη - το χρονικό διάστημα που παρήλθε εν προκειμένω δεν μπορεί πάντως να θεωρηθεί "εύλογο".

Συμπέρασμα : παραβίαση (ομόφωνα).

III. Άρθρο 50 της Σύμβασης

A. Ηθική βλάβη : χορήγηση μίας αποζημίωσης.

B. Εξοδα και δικαστική δαπάνη : δίκαιη κάλυψη.

Συμπέρασμα : Το εναγόμενο Κράτος είναι υποχρεωμένο να πληρώσει ένα ποσό στους αιτούντες (ομόφωνα).

Αναφορά στη νομολογία του Δικαστηρίου

24.6.1993, Schuler-Zgraggen κατά της Ελβετίας

Στην υπόθεση Ε Ξ Α

κατα της Ελλάδας¹,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, συγκροτηθέν, σύμφωνα με το άρθρο 43 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ("η Σύμβαση") και με τις προσηκουσες διατάξεις του κανονισμού Α², σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους δικαστές των οποίων τα ονόματα ακολουθούν :

κκ. R. Bernhardt, πρόεδρος,
Thor Vilhjalmsson,
C. Russo,
N. Valticos,
G. Mifsud Bonnici,
D. Gotchev,
P. Jambrek,
P. Küris.

καθώς και από τους κκ. H. Petzold, γραμματέα, και P.J. Mahoney,
βοηθό γραμματέως

Σημειώσεις του γραμματέως

1. Η υπόθεση φέρει τον αριθμό 1/1996/620/710-803. Οι δύο πρώτοι αριθμοί προσδιορίζουν την σειρά στο έτος εισαγωγής της αίτησης, οι τρεις τελευταίοι την θέση στον κατάλογο των υποθέσεων του Δικαστηρίου από την αρχή και σ'αυτόν των αντίστοιχων αρχικών αιτήσεων (στην Επιτροπή).

2. Ο κανονισμός Α εφαρμόζεται σε όλες τις υποθέσεις που ήλθαν στο Δικαστήριο πριν από την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου αριθ. 9 (1η Οκτωβρίου 1994) και, μετά από αυτήν, μόνον στις υποθέσεις που αφορούν τα Κράτη τα οποία δεν δεσμεύονται από το Πρωτόκολλο αυτό. Αντιστοιχεί στον κανονισμό που άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 1983 και από τότε τροποποιήθηκε πολλές φορές.

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

Αφού συνεδρίασε σε δικαστικό συμβούλιο στις 28 Οκτωβρίου 1996 και 24 Φεβρουαρίου 1997,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση που αποφασίσθηκε την τελευταία ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη στο Δικαστήριο από την ελληνική κυβέρνηση ("η Κυβέρνηση") στις 8 Ιανουαρίου 1996, μέσα στην τρίμηνη προθεσμία που ανοίγουν τα άρθρα 32 § 1 και 47 της Σύμβασης. Προήλθε από ενενήντα τρεις αιτήσεις (μεταξύ 20416/92 και 22857/93) που στρέφονταν κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας και με τις οποίες ενενήντα τρεις τούρκοι και αιγύπτιοι ελληνικής καταγωγής είχαν προσφύγει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ("η Επιτροπή") σε διάφορες ημερομηνίες που διαβαθμίζονται μεταξύ της 28 Ιουλίου 1992 και της 30 Σεπτεμβρίου 1993 δυνάμει του άρθρου 25. Καλούμενοι με τα αρχικά τους στη διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, αργότερα συγκατατέθηκαν στην κοινοποίηση της ταυτότητός τους. Ο κατάλογος των αιτούντων έχει ως εξής : Ε Ξ Α

Η αίτηση της Κυβέρνησης παραπέμπει στα άρθρα 44 και 48 β) της Σύμβασης και 32 του Κανονισμού Α. Έχει ως αντικείμενο την έκδοση μίας απόφασης πάνω στο ζήτημα του αν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης αποκαλύπτουν μία παράβαση του εναγόμενου Κράτους έναντι των απαιτήσεων του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

2. Σε απάντηση στην πρόσκληση που προβλέπεται στο άρθρο 33 § 3 δ) του Κανονισμού Α, ο δικηγόρος που είχε εκπροσωπήσει

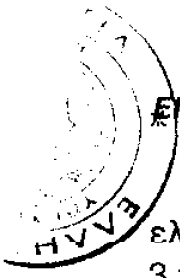
Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

τους αιτούντες ενώπιον της Επιτροπής υπογράμμισε την δθσχέρεια που είχε να έλθει σε επαφή μαζί τους και βεβαίωσε ότι οι όροι των εντολών που προσκομίστηκαν ενώπιον της Επιτροπής κάλυπταν και τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου. Στις 26 Απριλίου 1996, ο Πρόεδρος του Τμήματος τον πληροφόρησε ότι δεν επιβαλλόταν η προσαγωγή νέων εντολών. Η τουρκική κυβέρνηση, ειδοποιημένη από τον γραμματέα σχετικά με τη δυνατότητα να παρέμβει στη διαδικασία (άρθρα 48, εδάφιο β) της Σύμβασης και 33 § 3 β) του κανονισμού Α), δεν εξεδήλωσε την πρόθεση να το πράξει.

3. Το προς συγκρότηση Δικαστικό Συμβούλιο περιελάμβανε αυτοδικαίως τον κ. N. Valticos, εκλεγμένο δικαστή ελληνικής υπηκοότητας (άρθρο 43 της Σύμβασης), και τον κ. R. Bernhardt, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου (άρθρο 21 § 4 β) του κανονισμού Α). Στις 8 Φεβρουαρίου 1996, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου, κ. R. Ryssdal, κλήρωσε τα ονόματα των επτά άλλων μελών, ήτοι των κκ. Thor Vilhjalmsson, L.-E. Pettiti, B. Walsh, C. Russo, G. Mifsud Bonnici, D. Gotchev και P. Küris, παρουσία του γραμματέως (άρθρα 43 *in fine* της Σύμβασης και 21 § 5 του κανονισμού Α). Αργότερα, ο κ. P. Jambrek, αναπληρωματικός, αντικατέστησε τον κ. Walsh, ο οποίος κωλυόταν (άρθρα 22 § 1 και 24 § 1 του κανονισμού Α).

4. Με την ιδιότητα του Προέδρου του Δικαστικού Συμβουλίου (άρθρο 21 § 6 του κανονισμού Α), ο κ. Bernhardt συνεννοήθηκε μέσω του γραμματέως με τον αντιπρόσωπο της Κυβέρνησης, τον δικηγόρο των αιούντων και τον απεσταλμένο της Επιτροπής για την οργάνωση της διαδικασίας (άρθρα 37 § 1 και 38). Σύμφωνα με την διαταγή που εκδόθηκε συνακόλουθα, ο γραμματέας έλαβε το υπόμνημα της Κυβέρνησης στις 24 Ιουνίου 1996 και αυτό των αιούντων στις 28 Ιουνίου.

Στις 26 Απριλίου 1996, ο Πρόεδρος επέτρεψε την χρήση της

ελληνικής γλώσσας από τον δικηγόρο των αιτούντων (άρθρο 27 § 3 του κανονισμού Α) κατά τη συνεδρίαση.

5. Όπως το είχε αποφασίσει ο Πρόεδρος, η συζήτηση διεξήχθη δημοσίως στις 24 Οκτωβρίου 1996 στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο Στρασβούργο. Το Δικαστήριο είχε συνέλθει προηγουμένως σε μία συνεδρίαση προετοιμασίας.

Παρέστησαν :

- για την Κυβέρνηση

ο κ. Π. Γεωργακόπουλος Σύμβουλος στο
Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, αντιπρόσωπος,
η κ. Κ. Γρηγορίου, Πάρεδρος στο Νομικό
Συμβούλιο του Κράτους, σύμβουλος.

- για την Επιτροπή

ο κ. Κ. Herndl, εκπρόσωπος.

- για τους αιτούντες

ο κ. Σ. Σπετσάκης, δικηγόρος του Συλλόγου
της Αθήνας, πληρεξούσιος.

Το Δικαστήριο άκουσε τις δηλώσεις των κκ. Herndl,
Σπετσάκη και Γεωργακόπουλου.

Οι αιτούντες και η Κυβέρνηση κατέθεσαν ωρισμένα έγγραφα
με την ευκαιρία της συνεδρίασης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. Οι συγκεκριμένες συνθήκες

6. Οι αιτούντες ή οι σύζυγοί τους, γεννηθέντες μεταξύ 1902 και 1938, εργάστηκαν σαν μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα στην Κωνσταντινούπολη, στην Αλεξάνδρεια ή στο Κάιρο, μεταξύ του 1927 το νωρίτερο και του 1965 το αργότερο. Υποχρεωμένοι να εγκαταλείψουν την Τουρκία ή την Αίγυπτο, εγκαταστάθηκαν οριστικά στην Αθήνα μεταξύ του 1960 και του 1980.

A. Η διαδικασία ενώπιον των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και των διοικητικών δικαιοδοσιών

7. Σε διάφορες ημερομηνίες μεταξύ της 10 Απριλίου 1973 και της 13 Σεπτεμβρίου 1985, οι αιτούντες κατέθεσαν ή ανανέωσαν σε διάφορους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης της Αθήνας ή του Πειραιά (Ιδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων - ΙΚΑ) κατά κύριο λόγο, αιτήσεις με τις οποίες ζητούσαν να αναγνωρισθούν δικαιούχοι ενός δικαιώματος για σύνταξη γήρατος, αναπηρίας ή χηρείας, και οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβλήθηκαν από αυτούς και τους εργοδότες τους στην Τουρκία ή στην Αίγυπτο να αναγνωρισθούν στην Ελλάδα μετά από εξαγορά (άρθρο 5 του νομοθετικού διατάγματος αριθ. 4377/1964 - παράγραφος 19 πιά κάτω).

Οι αιτήσεις αυτές απορρίφθηκαν από τους αρμόδιους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης με την αιτιολογία ότι ήταν εκπρόθεσμες : ειδικότερα, είχαν κατατεθεί μετά την λήξη της αποκλειστικής προθεσμίας του ενός έτους από την ημερομηνία

της οριοτικής εγκατάστασής τους στην Ελλάδα, όπως προβλεπόταν από τα νομοθετικά διατάγματα 4377/1964 και 4378/1964.

8. Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν τότε, δια της ιεραρχικής οδού, μεταξύ της 7 Ιουλίου 1978 και της 16 Μαρτίου 1986, στην αρμόδια διοικητική αρχή ενστάσεων, ήτοι είτε στην Τοπική Διοικητική Επιτροπή του αρμοδίου γραφείου του ΙΚΑ, είτε στο διοικητικό συμβούλιο του αρμοδίου ασφαλιστικού οργανισμού.

Αυτές οι ιεραρχικές προσφυγές απορρίφθηκαν μεταξύ της 25 Ιουλίου 1979 και της 19 Φεβρουαρίου 1987.

9. Μεταξύ της 13 Μαΐου 1981 και της 24 Απριλίου 1987, οι αιτούντες κατέθεσαν ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου (Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο) της Αθήνας ή αυτού του Πειραιά αιτήσεις ακυρώσεως της απόρριψης των αιτήσεών τους, αλλά αυτά τις απέρριψαν μεταξύ της 21 Ιανουαρίου 1983 και της 22 Νοεμβρίου 1988.

10. Μεταξύ της 10 Ιανουαρίου 1983 και της 6 Απριλίου 1989, οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν κατά των αποφάσεων αυτών στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

B. Η διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου

11. Στις 12 Δεκεμβρίου 1988, μετά από δύο αποκλίνουσες αποφάσεις που εκδόθηκαν το 1988 από το Συμβούλιο της Επικρατείας (απόφαση αριθ. 339/1988 - παράγραφος 20 πιο κάτω)

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

και από τον Αρειο Πάγο (απόφαση αριθ. 1731/1988 - παράγραφος 21 πίο κάτω) πάνω στην ορθή ερμηνεία του άρθρου 31 του νόμου 1027/1980 - που προβλέπει ότι το δικαίωμα για σύνταξη είναι απαράγραπτο -, ο πληρεξούσιος δικηγόρος των αιτούντων προσέφυγε στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο για να αποφανθεί αυτό πάνω στη σύγκρουση μεταξύ των δύο δικαιοδοσιών. Η εισαγωγή αυτής της προσφυγής είχε σαν αποτέλεσμα την αυτεπάγγελτη αναστολή όλων των εκκρεμών διαδικασιών ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας που είχαν το ίδιο αντικείμενο (άρθρο 50 § 2 του νόμου 345/1976 - παράγραφος 22 πίο κάτω), μεταξύ των οποίων και οι ενενήντα τρεις αιτήσεις που είχαν κατατεθεί από τους ενδιαφερόμενους.

12. Στις 30 Ιουνίου 1989, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο αποφάνθηκε υπέρ της θέσης του Συμβουλίου της Επικρατείας, κρίνοντας ότι η προθεσμία του ενός έτους, που προβλέπεται από το νομοθετικό διάταγμα 4377/1964, μπορούσε να αντιταχθεί στους αιτούντες (απόφαση αριθ. 11/1989). Η απόφαση αυτή όριζε ειδικότερα :

“Από τη διατύπωση του άρθρου 31 του νόμου 11027/1980, όπου τονίζεται ότι το δικαίωμα για μία σύνταξη και για ένα πριμ (εφάπαξ) συνταξιοδότησης είναι απαράγραπτο, καθώς και από την θέληση του νομοθέτη, όπως αυτή εκφράζεται στην εισαγωγική έκθεση του νόμου αυτού, προκύπτει σαφώς ότι το απαράγραπτο αναφέρεται μόνον στις απαιτήσεις του ασφαλισμένου σχετικά με τη σύνταξη γήρατός του που είναι ήδη απαιτητή σύμφωνα με τον νόμο και δεν καταργεί τις αποκλειστικές προθεσμίες που καθορίζονται από διάφορους ειδικούς νόμους είτε για την υπαγωγή, αναδρομική ή μη, στο

καθεστώς της κοινωνικής ασφάλισης είτε για την αναγνώριση του χρόνου επαγγελματικής δραστηριότητας που είναι αναγκαίος για την απόκτηση του δικαιώματος για σύνταξη, όπως ακριβώς έκρινε το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφασή του 339/1988. Κατά συνέπεια, πρέπει να λύσουμε την πιο πάνω αναφερόμενη σύγκρουση τασσόμενοι υπέρ της άποψης του Συμβουλίου της Επικρατείας όπως εκφράζεται στην απόφασή του."

2. Οι αιτήσεις σχετικά με την απόφαση της 30 Ιουνίου 1989

13. Το 1990, ο πληρεξούσιος δικηγόρος των αιτούντων κατέθεσε ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, στο όνομα τριών από αυτούς, τρεις αιτήσεις ερμηνείας και διόρθωσης της απόφασης της 30 Ιουνίου 1989.

14. Στην πρώτη αίτηση, της 26 Απριλίου 1990, υποστήριζε, αφ'ενός, ότι η απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου επέλυε την σύγκρουση όχι ως προς την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του νόμου 1027/1980 αλλά ως προς το σύνολο του άρθρου αυτού, ενώ έκαστη παράγραφός του αφορούσε ένα ιδιαίτερο νομικό ζήτημα και, αφ'ετέρου, ότι αυτή περιείχε σφάλματα.

Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο συζήτησε την υπόθεση στις 23 Ιανουαρίου 1991, διασκέφθηκε στις 8 Ιουνίου 1991 και εξέδωσε την απόφασή του (αριθ. 46/1991) την 1η Ιουλίου 1991. Απέρριψε την αίτηση για τον λόγο ότι η απόφασή του αριθ. 11/1989 αναφερόταν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 31 § 1 και είχε

αποκιτήσει ισχύ δεδικασμένου.

15. Στις 7 Ιουνίου 1990, ο πληρεξούσιος δικηγόρος των ενδιαφερομένων κατέθεσε μία δεύτερη αίτηση στην οποία ισχυριζόταν ότι το αιτιολογικό της απόφασης 11/1989 γεννούσε αμφιβολίες ως προς την σημασία της και ότι το διατακτικό της περιείχε τυπικά σφάλματα και έπρεπε να διατυπωθεί κατά τρόπο σαφέστερο. Επικουρικά, υποστήριζε ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου δεν είχαν ερμηνεύσει τις ίδιες διατάξεις του νόμου 1027/1980.

Την 1η Ιουλίου 1991, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο κήρυξε την αίτηση απαράδεκτη για τον λόγο ότι ο αιτών δεν είχε προσκομίσει πριν από την συζήτηση στο ακροατήριο - στην οποία εξάλλου δεν παρέστη ούτε ο ίδιος ούτε ο πληρεξούσιος δικηγόρος του - μία εντολή που θα νομιμοποιούσε τον τελευταίο να τον εκπροσωπήσει στο Δικαστήριο (απόφαση αριθ. 47/1991).

16. Η τρίτη αίτηση, της 21 Σεπτεμβρίου 1990, στηριζόταν πάνω στα ίδια επιχειρήματα με τις προηγούμενες.

Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση στις 9 Ιουνίου 1991 (απόφαση αριθ. 43/1991). Εκρίνε ότι με τα επιχειρήματά του, ο ενδιαφερόμενος μεμφόταν στην πραγματικότητα την απόφαση αριθ. 11/1989 γιατί περιείχε ουσιαστικά σφάλματα έτσι ώστε να επιτύχει την ουσιαστική τροποποίησή της. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα σφάλματα που αναφέρθηκαν από τον αιτούντα και που δήθεν αλλοίωναν την έννοια του αιτιολογικού, ήσαν τυπικά σφάλματα τα οποία συνέβησαν τη στιγμή της καθαρογραφής της απόφασης.

17. Μεταξύ της 3 Φεβρουαρίου 1992 και της 29 Ιουνίου 1993, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε τις αιτήσεις ακυρώσεως που οι ενδιαφερόμενοι είχαν εισαγάγει μεταξύ της 10 Ιουνίου 1983 και της 6 Απριλίου 1989 (παράγραφος 10 πιο πάνω).

II. Το εφαρμοστέο εσωτερικό δίκαιο

A. Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

18. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 316 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, το οποίο εφαρμόζεται επίσης στη διαδικασία ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου :

“Αν η διατύπωση της απόφασης γεννά αμφιβολίες ή είναι ασαφής, το δικαστήριο που την εξέδωσε μετά από αίτηση κάποιου από τους διαδίκους μπορεί με απόφασή του να ερμηνεύσει την απόφαση έτσι ώστε να καταστεί αναμφίβολη η έννοιά της, ποτέ όμως η ερμηνεία δεν μπορεί να μεταβάλει το διατακτικό της ερμηνευόμενης απόφασης.”

Το άρθρο 575, το οποίο εφαρμόζεται αναλογικά στη διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, ορίζει :

“Αναβολή της συζήτησης

Ο Αρειος Πάγος μπορεί, μετά από αίτηση του εισαγγελέα, του εισηγητή, κάποιου από τους διαδίκους ή και αυτεπαγγέλτως, να αναβάλει μία μόνο φορά τη συζήτηση της υπόθεσης μία μόνο φορά σε μεταγενέστερη δικάσιμο

που ορίζεται αμέσως και εγγράφεται στο πινάκιο. (...) Περαιτέρω αναβολή μπορεί να διαταχθεί μόνο μετά από αίτηση του εισηγητή."

B. Τα νομοθετικά διατάγματα 4377/1964 και 4378/1964

19. Το άρθρο 5 § 1 του νομοθετικού διατάγματος 4377/1964 ορίζει :

"Τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του πρώτου άρθρου του παρόντος διατάγματος έχουν το δικαίωμα να ασφαλισθούν σε ασφαλιστικούς οργανισμούς σε ό,τι αφορά την κύρια και επικουρική ασφάλιση που υπάρχει στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις των οργανισμών αυτών, στη βάση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους στην μεσογειακή επαρχία της Ηνωμένης Αραβικής Δημοκρατίας (Αίγυπτος), με μία αίτηση η οποία πρέπει να κατατεθεί υποχρεωτικά στον αρμόδιο οργανισμό μέσα σε μία προθεσμία ενός έτους από την δημοσίευση του παρόντος διατάγματος ή από την ημερομηνία της άφιξής τους στην Ελλάδα, αν η ημερομηνία αυτή είναι μεταγενέστερη της δημοσίευσης του παρόντος διατάγματος.

Τα πρόσωπα που ασφαλιζονται δυνάμει της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου μπορούν, όποιες και αν είναι οι κείμενες διατάξεις, να αναγνωρίσουν ή να εξαγοράσουν, εν όλω ή εν μέρει, τον πραγματικό χρόνο των παροχών που πραγματοποίησαν στην ίδια επαγγελματική δραστηριότητα στην μεσογειακή επαρχία της Ηνωμένης Αραβικής

Δημοκρατίας, ακόμη και αν μία τέτοια αναγνώριση ή μία τέτοια εξαγορά δεν προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις.

Η αίτηση αναγνώρισης ή εξαγοράς πρέπει να κατατεθεί μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, η δε εξαγορά γίνεται μετά από πληρωμή από τον ενδιαφερόμενο των αναλόγων εισφορών του ασφαλισμένου και του εργοδότη, όταν ο τελευταίος υποχρεούται επίσης σε καταβολές, όπως αυτές έχουν καθορισθεί τη στιγμή που κατατίθεται η αίτηση".

Η προθεσμία που ορίζεται από τη διάταξη αυτή παρατάθηκε κατά ένα έτος από το άρθρο 2 § 3 του νομοθετικού διατάγματος 4377/1964, και στη συνέχεια κατά δύο έτη ακόμη από το άρθρο 2 § 6, δηλαδή μέχρι τις 30 Ιουνίου 1967.

Δυνάμει του νομοθετικού διατάγματος 4378/64, οι διατάξεις του νομοθετικού διατάγματος 4377/1964 επεκτάθηκαν στους έλληνες υπηκόους και στα πρόσωπα ελληνικής καταγωγής που είχαν ήδη απελαθεί από την Τουρκία ή που επρόκειτο να απελαθούν σύντομα, καθώς και σ'αυτά μεταξύ τους που ήταν αναγκασμένα να εγκαταλείψουν την Τουρκία γιατί δεν μπορούσαν να πάρουν άδεια εργασίας ή γιατί η άδεια παραμονής τους δεν ανανεωνόταν.

Γ. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας της 16 Φεβρουαρίου 1988

20. Με την απόφασή του (αριθ. 339/1988) της 16 Φεβρουαρίου

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

1988, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε ότι το άρθρο 31 § 1 του νόμου 1027/1980 δεν είχε σαν συνέπεια την κατάργηση της προθεσμίας του ενός έτους που προβλέπεται από το νομοθετικό διάταγμα 4377/1964. Οι όροι που χρησιμοποίησε ήταν οι εξής :

“Το άρθρο 31 § 1 του νόμου 1027/1980 που ορίζει ότι το δικαίωμα στη σύνταξη είναι απαράγραπτο είναι χωρίς αποτέλεσμα στην πιά πάνω αναφερόμενη αποκλειστική προθεσμία, γιατί το εν λόγω άρθρο αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες οι όροι απόκτησης του δικαιώματος αυτού πληρούνταν ήδη. Έτσι, η διάταξη αυτή δεν αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες τίθεται το ζήτημα της ύπαρξης ή μη ενός δικαιώματος για κοινωνική ασφάλιση ή αυτό της αναγνώρισης των ετών επαγγελματικής δραστηριότητας προς τον σκοπό της απόκτησης του δικαιώματος αυτού. Ούτε μπορούμε να θεωρήσουμε ότι υφίσταται ένα κεκτημένο δικαίωμα βασισμένο στο γεγονός ότι ο αριθμός των ημερών επαγγελματικής δραστηριότητας των ελλήνων υπηκόων προκύπτει άμεσα από ένα προξενικό πιστοποιητικό, γιατί ένα τέτοιο πιστοποιητικό πρέπει να ληφθεί υπόψη από το ΙΚΑ, δυνάμει του νόμου, ως απόδειξη της αναγνώρισης της συγκεκριμένης περιόδου επαγγελματικής δραστηριότητας, αλλά η ίδια η αναγνώριση αρχίζει να ισχύει από την ημέρα της σχετικής απόφασης του ΙΚΑ (...)”

Δ. Η απόφαση του Αρείου Πάγου της 29 Νοεμβρίου 1988

21. Αντίθετα, σε μία υπόθεση που δεν αφορούσε τους αιτούντες, αλλά που έθετε το πρόβλημα της συμβατότητας του άρθρου 31 του νόμου 1027/1980 με δύο άλλα νομοθετικά

Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Bureau des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la République Hellénique,
Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Office, Athens

διατάγματα που ορίζουν - γι' αυτούς που είχαν καταβάλει εισφορές στο ασφαλιστικό ταμείο ανηλίκων - το ίδιο είδος προθεσμίας με αυτό των διαταγμάτων 4377/1964 και 4378/1964, ο Αρειος Πάγος αποφάσισε (απόφαση αριθ. 1731/1988) προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Ε. Ο νόμος αριθ. 345/1976 με τον οποίο εγκρίθηκε ο κώδικας σχετικά με το άρθρο 100 του Συντάγματος που θέσπισε το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο

22. Τα σχετικά άρθρα του νόμου 345/1976 διατυπώνονται ως εξής :

Άρθρο 50 § 2

“Οποιαδήποτε δικαιοδοσία ενώπιον της οποίας εκκρεμεί μία υπόθεση και στην οποία εφαρμόζονται διατάξεις ενός νόμου που αποτελεί το αντικείμενο μίας διαφοράς ενώπιον του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (...), υποχρεούται - μόλις λάβει γνώση μίας τέτοιας διαφοράς - να αναβάλει την απόφασή της μέχρι να αποφανθεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.”

Άρθρο 51

“1. Η απόφαση με την οποία το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο αποφαινεται επί ενός ζητήματος που αφορά τη συνταγματικότητα ενός νόμου ή επί του νοήματος που πρέπει να δοθεί σ' αυτόν αρχίζει να ισχύει έναντι όλων από τη στιγμή που θα εκδοθεί σε δημόσια συνεδρίαση (...)

2. Οι δικαστικές αποφάσεις και οι διοικητικές πράξεις που εκδίδονται μετά την δημοσίευση της προαναφερθείσας απόφασης του Ανωτέτου Ειδικού Δικαστηρίου και που είναι αντίθετες προς τις διατάξεις της τελευταίας μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο των προβλεπομένων ενδίκων μέσων. Ειδικότερα, αν μία τέτοια απόφαση εκδοθεί από τον Αρειο Πάγο, το Συμβούλιο της Επικρατείας ή το Ελεγκτικό Συνέδριο, όλοι οι ενδιαφερόμενοι διάδικοι μπορούν να καταθέσουν μία αίτηση αναψηλάφησης της διαδικασίας μέσα σε προθεσμία ενενήντα ημερών από την ημερομηνία της απόφασης, σύμφωνα με την ισχύουσα διαδικασία ενώπιον εκάστης των δικαιοδοσιών αυτών.

3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται επίσης στις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί πριν την απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, οι οποίες παραβιάζουν τις διατάξεις των άρθρων 48 § 2 και 50 § 3. Στην περίπτωση αυτή, οι αιτήσεις αναψηλάφησης εισάγονται μέσα σε ενενήντα ημέρες από την ημερομηνία της απόφασης του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου."

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

23. Οι αιτούντες προσέφυγαν στην Επιτροπή σε διάφορες ημερομηνίες μεταξύ της 28 Ιουλίου 1992 και της 30 Σεπτεμβρίου 1993. Επεκαλούντο παραβιάσεις των άρθρων 6 § 1 της Σύμβασης και 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, και ωρισμένοι, επιπλέον, την παραβίαση του άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το

άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

24. Μεταξύ της 30 Ιουνίου 1993 και της 17 Μαΐου 1994, και στη συνέχεια μεταξύ της 29 Ιουνίου και της 12 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή έκανε δεκτές τις αιτήσεις (μεταξύ του αριθμού 20416/92 και του αριθμού 22857/93) ως προς το παράπονο της παραβίασης του ευλόγου χρόνου της διαδικασίας, και τις κήρυξε απαράδεκτες για το επιπλέον. Στην έκθεση της 6 Σεπτεμβρίου 1995 (άρθρο 31), η Επιτροπή καταλήγει, με ψήφους δώδεκα έναντι μίας, ότι υπηρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης. Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησής της συνάπτεται στην παρούσα απόφαση¹.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΤΑΤΕΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

25. Στο υπόμνημά της, η Κυβέρνηση κατέληξε ως εξής :

“ (...) λαμβανομένων υπόψη της φύσης της διαφοράς της οποίας επιλήφθηκαν τα δικαστήρια, των ειδικών χαρακτηριστικών της υπόθεσης, των αποφάσεων που εκδόθηκαν και της συμπεριφοράς των αιτούντων (...) οι αιτήσεις των τελευταίων πρέπει να απορριφθούν, γιατί τα επίδικα παράπονα δεν σχετίζονται με δικαιώματα αστικού χαρακτήρα με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, και η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών που

1. Σημείωση του γραμματέως : για λόγους πρακτικής φύσεως θα υπάρχει μόνον στην τυπωμένη έκδοση (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996), αλλά οποιοσδήποτε μπορεί να το προμηθευτεί από την γραμματεία.

αναλήφθηκαν ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων δεν υπερέβη τον εύλογο χρόνο (...)"

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

I. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ
Κ ΚΑΙ Β

26. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι αιτούντες Κ και Β , , απεβίωσαν το 1983 και το 1990 αντίστοιχα και ενώ οι διαδικασίες που τούς αφορούσαν ενώπιον των εθνικών δικαιοδοσιών ήσαν ακόμη εκκρεμείς. Εξάλλου, ο δικηγόρος των αιτούντων τούς εξαίρεσε ο ίδιος από τον κατάλογό τους, στο υπόμνημά του προς το Δικαστήριο.

Σε ό,τι αφορά τον πρώτο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, αν και οι κληρονόμοι είχαν δώσει εντολή στον δικηγόρο του θανόντος να συνεχίσει τη δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν το έπραξαν για την προσφυγή ενώπιον της Επιτροπής.

Σε ό,τι αφορά τον δεύτερο, η χήρα του, αιτούσα και η ίδια, προσκόμισε ένα πληρεξούσιο για τις διαδικασίες ενώπιον των οργάνων της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο εκτιμά επομένως ότι πρέπει να διαχωρίσει μόνον την υπόθεση του αιτούντος Κ , από εκείνες των άλλων ενδιαφερομένων και να την διαγράψει από το πινάκιο.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

27. Οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι η εξέταση της υπόθεσής τους διήρκεσε περισσότερο από τον "εύλογο χρόνο" που προβλέπεται στο άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής :

"Οποιοδήποτε πρόσωπο έχει δικαίωμα να ακουστεί η υπόθεσή του (...) μέσα σε έναν εύλογο χρόνο, από ένα δικαστήριο (...) που θα αποφανθεί (...) σχετικά με τις αμφισβητήσεις πάνω στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικού χαρακτήρα (...)"

A. Επί της εφαρμογής του άρθρου 6 § 1

28. Η Επιτροπή εκτιμά ότι το κείμενο αυτό έχει εφαρμογή εν προκειμένω, ενώ η Κυβέρνηση υποστηρίζει την αντίθετη άποψη.

29. Κατά την Κυβέρνηση, η διαφορά ενώπιον των ελληνικών δικαιοδοσιών δεν αναφερόταν πάνω στο δικαίωμα των αιτούντων να λάβουν, ως ασφαλισμένοι, παροχές προβλεπόμενες από ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, αλλά πάνω στη δυνατότητα να ενταχθούν σ' αυτό σε ωρισμένες ειδικές περιπτώσεις και ειδικότερα πάνω στην προθεσμία μέσα στην οποία οι ενδιαφερόμενοι θα έπρεπε να έχουν καταθέσει τις αιτήσεις τους. Αυτό διακρίνει την παρούσα υπόθεση από όλες εκείνες για τις οποίες το Δικαστήριο έχει αποφανθεί μέχρι σήμερα και οι οποίες αφορούσαν την καταβολή επιδομάτων βάσει διαφόρων συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης λόγω της επέλευσης του κινδύνου που καλύπτεται από την ασφάλιση. Οι διατάξεις των

νομοθετικών διαταγμάτων 4377/1964 και 4378/1964 δεν μπορούν να εξομοιωθούν με αυτές που διέπουν συστήματα συνήθους κοινωνικής ασφάλισης ή ιδιωτικής ασφάλισης και τα δικαιώματα τα οποία αναγνωρίζουν δεν έχουν τον χαρακτήρα παροχών κοινωνικής πρόνοιας. Εξάλλου, η παραχώρηση στους αιτούντες του δικαιώματος σε σύνταξη δεν απέρρεε ούτε από μία διμερή σύμβαση μεταξύ Κρατών ούτε από μία σχέση εργασίας εγκατεστημένη στο ελληνικό έδαφος. Οι διατάξεις αυτές επεδίωκαν ένα στόχο γενικού συμφέροντος, δηλαδή να προσφέρουν μία προστασία και μία αρωγή σε Έλληνες υπηκόους και στα πρόσωπα ελληνικής καταγωγής που είχαν εκδιωχθεί από τις χώρες στις οποίες ήσαν εγκατεστημένα και στα οποία το Κράτος ήθελε να παράσχει μία έκτακτη βοήθεια. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων και του Κράτους ανήκαν αποκλειστικά στον τομέα του δημοσίου δικαίου. Εν προκειμένω δεν υπάρχει, κατά την Κυβέρνηση, αμφισβήτηση ενός δικαιώματος αστικού χαρακτήρα που να μπορεί από τη φύση του να υπαχθεί στο άρθρο 6 § 1.

30. Το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει κανένα λόγο για να αποκλίνει από την πάγια νομολογία του σε τέτοια ζητήματα. Σημειώνει ότι οι αιτούντες ήταν μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα που ήταν εντεταγμένοι, στη διάρκεια της επαγγελματικής δραστηριότητός τους στην Τουρκία και στην Αίγυπτο, στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης των χωρών αυτών. Μετά από την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα, τα νομοθετικά διατάγματα 4377/1964 και 4378/1964 τους έδωσαν την δυνατότητα να αναγνωρισθεί ο πραγματικός χρόνος της απασχόλησής τους στην Τουρκία και στην Αίγυπτο και να λάβουν - εξαγοράζοντας τις εργατικές και τις εργοδοτικές εισφορές - μία σύνταξη η οποία θα

τους παραχωρείτο από τους ελληνικούς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης (παράγραφος 19 πιο πάνω).

Ανεξάρτητα από τις πλευρές δημοσίου δικαίου που επισημάθηκαν από την Κυβέρνηση, οι ενδιαφερόμενοι δεν θίγονταν μόνον στις σχέσεις τους με την διοίκηση ως τέτοια, αλλά βλάπτονταν και ως προς τα μέσα ύπαρξής τους. Επικαλούνταν ένα υποκειμενικό δικαίωμα περιουσιακού χαρακτήρα το οποίο απέρρεε από συγκεκριμένους κανόνες της πιο πάνω αναφερόμενης εθνικής νομοθεσίας (βλέπε, *mutatis mutandis*, την απόφαση Schuler-Zgraggen κατά της Ελβετίας της 24 Ιουνίου 1993, Série A no. 263, σελ. 17, § 46).

Ως προς το αντικείμενο των διαδικασιών ενώπιον των εθνικών δικαιοδοσιών, το οποίο επισημαίνεται από την Κυβέρνηση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι αυτές σχετιζόνταν με το ζήτημα τού αν η προθεσμία του ενός έτους στη διάρκεια της οποίας οι αιτούντες έπρεπε να καταθέσουν τις αιτήσεις τους για να επωφεληθούν των διατάξεων των νομοθετικών διαταγμάτων που αναφέρονται πιο πάνω (παράγραφοι 7 και 19) μπορούσε να τούς αντιταχθεί. Η έκβαση των διαδικασιών αυτών ήταν επομένως άμεσα "καθοριστική για δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικού χαρακτήρα".

Επομένως, το άρθρο 6 § 1 έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

B. Επί της τήρησης του άρθρου 6 § 1

31. Μένει να εξεταστεί αν υπήρξε υπέρβαση του "εύλογου χρόνου".

32. Η Επιτροπή απαντά καταφατικά, η Κυβέρνηση αρνητικά.
33. Η εξεταστέα περίοδος άρχισε στις 20 Νοεμβρίου 1985, με την έναρξη ισχύος της ελληνικής δήλωσης αποδοχής του δικαιώματος της ατομικής προσφυγής. Εληξε σε διάφορες ημερομηνίες, για κάθε αιτούντα, οι οποίες διαβαθμίστηκαν μεταξύ της 3 Φεβρουαρίου 1992 και της 29 Ιουνίου 1993, δηλαδή με την έκδοση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας που απέρριψε τις αιτήσεις ακύρωσης τις οποίες οι αιτούντες είχαν καταθέσει μεταξύ της 10 Ιουνίου 1983 και της 6 Απριλίου 1989 (παράγραφοι 10 και 17 πύό πάνω). Η περίοδος εκτείνεται επομένως σε έξι χρόνια, δύο μήνες και δεκατρείς ημέρες το λιγώτερο (για την κυρία Μ , τον κύριο Β , τον κύριο Ν , την κυρία Δ , την κυρία Σ , τον κύριο Τ , τον κύριο Θ , και την κυρία Ο) και σε επτά χρόνια, επτά μήνες και εννέα ημέρες το πολύ (για τον κύριο Ν).

Εν τούτοις, για να διευρευνηθεί το εύλογο του χρονικού διαστήματος που παρήλθε, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η κατάσταση στην οποία βρισκόταν τότε η υπόθεση. Ως προς τούτο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η ανάληψη από τις διοικητικές αρχές προσφυγών επί κοινωνικών ζητημάτων - διάβημα απαραίτητο για να μπορέσουν οι αιτούντες να υποβάλουν τις διαφορές τους στο διοικητικό δικαστήριο της Αθήνας ή σ' αυτό του Πειραιά - ανερχόταν σε μια περίοδο μεταξύ της 7 Ιουλίου 1978 και της 16 Μαρτίου 1986 (παράγραφος 8 πύό πάνω). Επομένως, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, η πύό χρονοβόρα διαδικασία - αυτή που αφορούσε τον κύριο Σ - είχε ήδη διαρκέσει περισσότερο από επτά χρόνια.

★

34. Ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας εκτιμάται με τη βοήθεια κριτηρίων που εξάγονται από την νομολογία του Δικαστηρίου και ανάλογα με τις συγκεκριμένες συνθήκες, οι οποίες επιβάλλουν εν προκειμένω μία συνολική αξιολόγηση.

35. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, είναι ο δικηγόρος των αιτούντων ο οποίος συνέβαλε με την συμπεριφορά του στη διάρκεια των επιδίκων διαδικασιών, καταθέτοντας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας τις υποθέσεις των ενδιαφερομένων σαν διακεκριμένες υποθέσεις ενώ είχαν όλες την ίδια πραγματική και νομική βάση. Η δικαιοδοσία αυτή είχε επίσης ρυθμίσει κατά τρόπο τελεσίδικο, με την απόφασή της αριθ. 339/1988, το ζήτημα για το σύνολο των αιτούντων (παράγραφοι 11 και 20 πιο πάνω). Η απόφαση αριθ. 1731/1988 του Αρείου Πάγου, η οποία έδωσε μία διαφορετική ερμηνεία του άρθρου 31 του νόμου 1027/1980 (παράγραφοι 11 και 20 πιο πάνω), αφορούσε μία υπόθεση εντελώς διαφορετική από αυτή που κρίθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Εξάλλου, εισάγοντας τρεις αιτήσεις δόρθωσης και ερμηνείας της απόφασης αριθ. 11/1989 του Ανωτέτου Ειδικού Δικαστηρίου, ο δικηγόρος των ενδιαφερομένων προσπάθησε στην πραγματικότητα να καθυστερήσει τις διαδικασίες των οποίων η δυσμενής έκβαση για τους πελάτες του ήταν αναμφίβολη. Γνώριζε πολύ καλά ότι ήταν αδύνατο να επιτύχει την αναψηλάφηση της απόφασης αυτής. Τέλος, όχι μόνον δεν παραιτήθηκε από τις αιτήσεις ακύρωσης που εκκρεμούσαν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας - και των οποίων η απόρριψη ήταν σίγουρη μετά την απόφαση του Ανωτέτου Ειδικού Δικαστηρίου -, αλλά προκάλεσε μάλιστα την αναβολή της εξέτασης ωρισμένων υποθέσεων των οποίων η δικάσιμος είχε

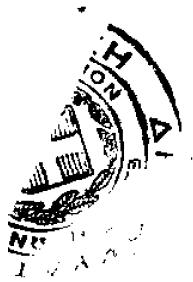

οριστεί για τις 21 Οκτωβρίου 1991 ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας : σύμφωνα με την Κυβέρνηση, ο δικηγόρος δήλωσε ότι δεν γνώριζε αν οι πελάτες του ήταν ακόμη εν ζωή και ότι δεν διέθετε εντολή να τους εκπροσωπήσει ενώπιον της δικαιοδοσίας αυτής.

36. Το Δικαστήριο διαπιστώνει κατ'αρχήν ότι οι επίδικες υποθέσεις δεν παρουσίαζαν καμμία πολυπλοκότητα : αφορούσαν τον καθορισμό της προθεσμίας μέσα στην οποία επιτρεπόταν στους ενδιαφερόμενους να καταθέσουν τις αιτήσεις τους για να επωφεληθούν των διατάξεων των νομοθετικών διαταγμάτων 4377/1964 και 4378/1964.

37. Σε ό,τι αφορά τα επιχειρήματα που επικαλέστηκε η Κυβέρνηση και τα οποία αποδίδουν στους αιτούντες την ευθύνη του μάκρους των επιδίκων δικαιοδοσιών, αυτά δεν πείθουν το Δικαστήριο.

Η εισαγωγή από τον δικηγόρο των ενδιαφερομένων ενώπιον του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου μίας αίτησης που στοχεύει στην επίλυση της σύγκρουσης μεταξύ του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου σε σχέση με την έννοια του άρθρου 31 του νόμου 1027/1980 (παράγραφος 11 πίο πάνω) επέσυρε, σύμφωνα με το άρθρο 50 § 2 του νόμου 345/1976 (παράγραφος 22 πίο πάνω), την αυτεπάγγελτη αναστολή όλων των εκκρεμών διαδικασιών ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για το ίδιο αντικείμενο. Εν τούτοις, μία τέτοια αναστολή δεν θα έπρεπε να διαρκέσει παρά μόνον το χρονικό διάστημα που είναι απαραίτητος για το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο να αποφανθεί, ήτοι από τις 12 Δεκεμβρίου 1988 μέχρι

τις 30 Ιουνίου 1989 (παράγραφοι 11-12 πιο πάνω). Οι τρεις μεταγενέστερες αιτήσεις ερμηνείας της απόφασης της 30 Ιουνίου 1989 (παράγραφοι 13-16 πιο πάνω) δεν μπορούσαν σε καμία περίπτωση να προκαλέσουν την τροποποίηση του διατακτικού της ερμηνευόμενης απόφασης (άρθρο 316 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας - παράγραφος 18 πιο πάνω). Όμως, το Συμβούλιο της Επικρατείας, ενώπιον το οποίο κατατέθηκαν οι αιτήσεις ακύρωσης των αιτούντων μεταξύ της 10 Ιουνίου 1983 και της 6 Απριλίου 1989 (παράγραφος 10 πιο πάνω), δεν άρχισε να εκδίδει τις απορριπτικές των αιτήσεων αυτών αποφάσεις του παρά μόνον από τις 3 Φεβρουαρίου 1992 (παράγραφος 17 πιο πάνω).

Επιπλέον, το Δικαστήριο σημειώνει μαζί με την Επιτροπή ότι τη στιγμή της αυτεπάγγελτης αναστολής των διαδικασιών, στις 12 Δεκεμβρίου 1988, η εξέταση εκάστης υποθέσεως είχε ήδη διαρκέσει, από τη στιγμή που η διοικητική αρχή είχε επιληφθεί των ενστάσεων επί ζητήματος κοινωνικής ασφάλισης, μεταξύ δύο ετών, εννέα μηνών και τεσσάρων ημερών το λιγώτερο (για την κυρία Δαρέντσου) και δέκα ετών, πέντε μηνών και πέντε ημερών το περισσότερο (για την κυρία Γκλάβα).

Εξάλλου, ο δικηγόρος των ενδιαφερομένων δεν μπορούσε να συνενώσει όλες τις υποθέσεις τους για να ασκήσει μόνο μία αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, όπως φαίνεται να υποστηρίζει η Κυβέρνηση. Αν το είχε κάνει, το Συμβούλιο της Επικρατείας θα είχε απορρίψει την αίτηση ως εκπρόθεσμη γιατί οι αποφάσεις των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και αυτές των διοικητικών αρχών επί των σχετικών ενστάσεων, καθώς και οι αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων της Αθήνας και του Πειραιά είχαν εκδοθεί σε διαφορετικές

ημερομηνίες.

Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το άρθρο 575 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (παράγραφος 18 πιο πάνω) επιτρέπει το πολύ δύο αναβολές της δικασίμου από τις οποίες μία μόνον μετά από αίτηση του δικηγόρου. Ομως, από το πρακτικό συνεδρίασης της 21 Οκτωβρίου 1991 ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο προσκομίστηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο των αιτούντων, προκύπτει ότι οι περισσότεροι από τους τελευταίους υπέστησαν ο καθένας κατά μέσο όρο πέντε με έξι αναβολές της συζήτησης και μερικοί ακόμη και εννέα (κυρία Τεκτονίδου) ή έντεκα (κύριος Τζιμπεράλτης).

38. Λαμβανομένων υπόψη του συνόλου των συνθηκών της υπόθεσης και της σημασίας των διαφορών για τους ενδιαφερόμενους - των οποίων η συμπεριφορά δεν είναι και αυτή άμεμπτη -, το Δικαστήριο δεν μπορεί να κρίνει "εύλογο" το χρονικό διάστημα που παρήλθε εν προκειμένω. Υπήρξε επομένως παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 50 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

39. Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 50 της Σύμβασης,

"Αν η απόφαση του Δικαστηρίου δηλώνει ότι μία απόφαση που λήφθηκε ή ένα μέτρο που διατάχθηκε από μία δικαστική αρχή ή οποιαδήποτε άλλη αρχή ενός Συμβαλλομένου Κράτους έρχεται εν όλω ή εν μέρει σε αντίθεση με υποχρεώσεις που απορρέουν από την (...) Σύμβαση, και αν

το εσωτερικό δίκαιο του Κράτους αυτού δεν επιτρέπει παρά μόνον ατελώς την επανόρθωση των συνεπειών αυτής της απόφασης ή αυτού του μέτρου, η απόφαση του Δικαστηρίου παρέχει, ενδεχομένως, στον ζημιωθέντα διάδικο μία δίκαιη αποζημίωση.”

A. Ηθική βλάβη

40. Οι αιτούντες ζητούν 3.000.000 δραχμές ο καθένας για την ηθική βλάβη που αντιστοιχεί προς την μακρά περίοδο αβεβαιότητας μέσα στην οποία έζησαν χωρίς οικονομική και ιατρική αρωγή.
41. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σε παρόμοιες υποθέσεις δεν άφησε καμμία αμφιβολία στους ενδιαφερομένους ως προς την έκβαση των επιδικών διαδικασιών. Η μοναδική τους ελπίδα, περιμένοντας μία από μηχανής ευνοϊκή λύση, ήταν οι παρελκύσεις. Για τον λόγο αυτό προσπάθησαν να διατηρήσουν τις διαδικασίες αυτές σε εκκρεμότητα όσο μπορούσαν περισσότερο. Λαμβανομένης υπόψη της συμπεριφοράς τους, η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης θα τους παρείχε μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Αν, παρόλα αυτά, το Δικαστήριο έκρινε δικαιολογημένη την καταβολή μίας αποζημίωσης, αυτή δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει τις 100.000 δραχμές για τον καθένα από αυτούς.
42. Ο απεσταλμένος της Επιτροπής δεν εκφέρει γνώμη.
43. Το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να χορηγηθεί στους αιτούντες μία ικανοποίηση για ηθική βλάβη : επιδικάζει 500.000

δραχμές στον καθένα από αυτούς για τον λόγο αυτό.

B. Εξοδα και δικαστική δαπάνη

44. Οι ενδιαφερόμενοι ζητούν επίσης 3.000.000 δραχμές ο καθένας για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη που σχετίζονται με τις δίκες που διεξήχθησαν στην Ελλάδα και στο Στρασβούργο.

45. Η Κυβέρνηση επικαλείται τον αόριστο χαρακτήρα των απαιτήσεων των αιτούντων σχετικά με το εν λόγω κονδύλιο. Καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει τα ποσά που σχετίζονται με τα έξοδα που έγιναν ενώπιον των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και των διοικητικών δικαστηρίων, γιατί αυτά δεν έχουν καμμία απολύτως σχέση με το ζήτημα του "ευλόγου χρόνου". Σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες ενώπιον των οργάνων της Σύμβασης, υπογραμμίζει ότι, παρόλο τον μεγάλο αριθμό τους, οι επίδικες αιτήσεις ήταν παρόμοιες.

46. Ο απεσταλμένος της Επιτροπής δεν παίρνει θέση.

47. Αποφαινόμενο κατά δίκαια κρίση και με την βοήθεια των κριτηρίων που εφαρμόζει στις υποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο επιδικάζει στους αιτούντες από κοινού 2.000.000 δραχμές.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

48. Σύμφωνα με τις πληροφορίες τις οποίες διαθέτει το Δικαστήριο, το νόμιμο επιτόκιο που εφαρμόζεται στην Ελλάδα την ημερομηνία της έκδοσης της παρούσας απόφασης ήταν 6 % τον χρόνο.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Διαχωρίζει την υπόθεση Κ από εκείνες των άλλων αιτούντων και την διαγράφει από το πινάκιο.
2. Ορίζει ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης εφαρμόζεται εν προκειμένω και έχει παραβιαστεί.
3. Ορίζει ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει, μέσα σε τρεις μήνες, 500.000 (πεντακόσιες χιλιάδες) δραχμές στον καθένα από τους αιτούντες για ηθική βλάβη και 2.000.000 (δύο εκατομμύρια) δραχμές σε όλους τους αιτούντες από κοινού για έξοδα και δικαστική δαπάνη, τα οποία ποσά θα πρέπει να προσαυξάνονται με έναν απλό τόκο 6 % ετησίως από την λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή.

Συντάχθηκε στην γαλλική και την αγγλική γλώσσα, και στη συνέχεια δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Μέγαρο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στο Στρασβούργο, στις 19 Μαρτίου 1997.

Rudolf BERNHARDT
Πρόεδρος

Herbert PETZOLD
Γραμματέας
Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο
απόσπασμα στα γαλλικά και αγγλικά.
Αθήνα, 4 Απριλίου 1997
Ο μεταφραστής
Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος